نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره هفتم، پاییز ۱۴۰۲، شماره سوم، صفحات ۵۰۰ تا ۵۰۲

نامه به سردبیر

افزایش تجرد در میان دختران ایرانی

شکیبا پوراسد شهرک[۱]، زیبا تقی‌زاده[۲*]

۱. دانشجوی دکترای سلامت باروری، گروه سلامت باروری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران
۲. * **نویسنده مسئول:** دانشیار، مرکز تحقیقات مراقبت‌های پرستاری و مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران، zibataghizadeh@yahoo.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۵/۰۴ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۰۷/۰۳

بیان مسئله و نقد وضعیت موجود

این مقاله در راستای بند ۴ سیاست‌های کلی خانواده ابلاغی مقام معظم رهبری در زمینه تشویق به تشکیل خانواده و نفی تجرد تدوین شده است.

بند ۴ سیاست‌های کلی خانواده: «ایجاد نهضت فراگیر ملی برای ترویج و تسهیل ازدواج موفق و آسان برای همه دختران و پسران و افراد در سنین مناسب ازدواج و تشکیل خانواده و نفی تجرد در جامعه با وضع سیاست‌های اجرایی و قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی و فرهنگ‌سازی و ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی براساس سنت الهی»

تجرد تحت تأثیر عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی، جمعیتی و سیاسی قرار می‌گیرد؛ همچنین تجرد می‌تواند در تمامی ابعاد فردی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تأثیرگذار باشد و در واقع سبب آسیب‌هایی در تمامی این زمینه‌ها برای فرد و جامعه شود (۱). بنابراین توجه به مسئله ازدواج از مسائل مهم در جوامع می‌باشد. تاکنون سیاست‌گذاری‌های زیادی برای تشویق جوانان به ازدواج در کشور انجام پذیرفته است؛ مانند «سند سازماندهی ازدواج جوانان در برنامه چهارم توسعه و آیین‌نامه اجرایی آن (۱۳۸۳)»، «سیاست ملی جوانان جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴)»، «قانون تسهیل ازدواج جوانان»، «سیاست‌های کلی جمعیت (۱۳۹۳) بند ۲»، «سیاست‌های کلی خانواده (۱۳۹۵) بندهای ۴، ۶، ۹ و ۱۴»، «قانون برنامه ششم توسعه، بندهای ۹۴، ۱۰۲ و ۱۰۴» و «برنامه ملی کنترل و کاهش طلاق (۱۳۹۵)».

تاکنون تلاش سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان مملکت در جهت تشویق جوانان به ازدواج بوده؛ اما تعداد زیادی دختر مجرد با سن بالا در کشور هم وجود دارند که تعداد آنها روز به روز بیشتر می‌شود و باید گام‌هایی در جهت حل این مشکل و ازدواج این گروه از افراد هم برداشته شود. آمارها نشان می‌دهند که تعداد دختران مجرد ایرانی طی سال‌ها افزایش یافته است. به‌طوری‌که درصد دختران هرگز ازدواج نکرده بالای ۳۵ سال به کل زنان بالای ۳۵ سال از دو درصد در سال ۱۳۷۵ به پنج درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده است. هدف این مستند نمایاندن شمایی از وضعیت تجرد دختران با سن بالا در ایران، نقد این موضوع و ارائه پیشنهادهایی برای حل این معضل فردی و اجتماعی می‌باشد. پیشنهادهایی براساس مرور متون فعالیت‌های مشابه در دنیا، مصاحبه با صاحب‌نظران در این زمینه، مرور اسناد بالادستی موجود در زمینه حل این مشکل، مصاحبه‌های عمیق با دختران مجرد و همچنین نیازسنجی از بیش از ۲۰۰ نفر دختران مجرد با سن بالا تبیین شده است.

مهم‌ترین دلایل عدم ازدواج دختران ایرانی به شرح زیر می‌باشد (۱):

۱. ورود مدرنیزاسیون به ایران و تغییرات ناشی از آن مانند مدرنیتی، شهری شدن، صنعتی شدن، فردگرایی، امکان زندگی مستقل اقتصادی، تغییرات اجتماعی و فرهنگی که سبب تغییر در نگرش و ارزش‌ها در میان جوانان شده است؛
۲. کاهش اعتقادات دینی در بین افراد، تأثیرپذیری از رسانه‌ها و تقلید سبک زندگی غربی؛
۳. به تعویق انداختن ازدواج در سنین پایین‌تر به بهانه‌های مختلف مانند تحصیلات، شغل و تجرد ناخواسته در سنین بالاتر؛
۴. داشتن تحصیلات بالا و شغل و تمایل به کار بجای داشتن نقش همسری و مادری؛
۵. سرباز زدن از ازدواج به دلیل نبود فرد مناسب (ایده‌آل‌گرایی)؛
۶. عدم توجه والدین، نگرش منفی والدین در مورد آموزش دختران و بی‌سوادی پدر و مادر
۷. سخت‌گیری خانواده در امر ازدواج؛
۸. بالا رفتن توقعات و تشریفات در ازدواج؛
۹. افزایش خودمختاری و کاهش نقش والدین در تصمیم‌گیری و ترغیب دختران به ازدواج؛
۱۰. کمتر شدن انگ تجرد و پذیرش آن در جامعه به‌عنوان یک سبک زندگی جدید؛
۱۱. کاهش تعداد واسطه‌های سنتی در همسریابی و معرفی افراد به همدیگر؛
۱۲. ترس از طلاق به دلیل افزایش آمار طلاق در جامعه؛
۱۳. گرایش به جرم و سوء مصرف مواد؛

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/7.3.17]

۱۴. اختلالات روانی؛
۱۵. نگرش فرامادی به ازدواج (بیشتر بودن فرصت‌های کسب شده در تجرد در مقایسه با وضعیت تأهل)؛
۱۶. وجود فرهنگ ازدواج دختران با پسران بزرگتر از خود؛
۱۷. ترجیح پسران با ازدواج با دختران کوچک‌تر از خود؛
۱۸. کاهش تمایل ازدواج از سوی پسران؛
۱۹. ترومای جنگ و عدم توازن میان دختران و پسران در سن ازدواج (کاهش تعداد پسران مجرد دهه ۵۰ و بنابراین افزایش تعداد دختران مجرد دهه ۶۰)؛
۲۰. وجود نگرش‌های بازدارنده در میان دختران مانند: مردان فقط برای ارضای نیاز جنسی یا انجام امورات منزل و بچه‌داری ازدواج می‌کنند؛
۲۱. عدم بلوغ فکری.

با توجه به علل عدم ازدواج دختران باید اقدامانی برای رفع آنها انجام شود؛ پیشنهادهای زیر با توجه به سیاست‌های کلی نظام ابلاغی مقام معظم رهبری و توجه به فرهنگ غنی ایرانی اسلامی می‌تواند مد نظر قرار گیرد:

اولین مورد برای رفع این مشکل، پیشگیری از تجرد و تشویق دختران به ازدواج در سن مناسب می‌باشد (۲) برای این منظور می‌توان راهکارهای پیشنهادی زیر را ارائه داد:

- گنجاندن درس‌هایی در کتاب‌های درسی دانش‌آموزان برای تشویق آنها به ازدواج در سن مناسب و آموزش مزایای ازدواج در سن مناسب و معایب تجرد و ازدواج در سن بالا؛
- برگزاری دوره‌هایی برای آموزش مهارت‌های ارتباطی و زندگی به دانش‌آموزان و دانشجویان؛
- آموزش به والدین در مورد اهمیت دادن و تشویق جوانان به ازدواج؛
- کم‌کردن توقعات و تشریفات در ازدواج؛
- توجه به تعالیم و آموزه‌های دینی و قرآنی در زمینه آموزش و تشویق افراد به ازدواج مانند تدبر در آیات قرآن و احادیث در زمینه ازدواج؛
- کمتر کردن اهمیت داشتن تحصیلات بسیار بالا برای دختران و تلاش برای پررنگ کردن اهمیت نقش مادری و همسری برای آنها.

دومین مسئله تغییر نگرش یا اصلاح نگرش افراد همه افراد جامعه در زمینه ازدواج می‌باشد (۳) که در این راستا راهکارهای زیر می‌توانند موثرباشند:

- از بین بردن باور غلط «زنان تا ۳۵ سالگی قدرت باروری دارند» با آموزش‌هایی در رسانه‌های جمعی با توجه به اینکه سن متوسط یائسگی در میان زنان ایرانی ۴۸/۲ سال می‌باشد (۵)، با تشویق دختران با سن بالا به ازدواج و فرزندآوری، می‌توان به سیاست افزایش جمعیت نیز کمک کرد؛
- ادغام بسته‌های مشاوره برای خانواده‌ها در راستای تشویق افراد با سن بالا به ازدواج در نظام سلامت؛
- تدوین و اجرای برنامه‌هایی در رسانه‌های جمعی برای از بین بردن انگ ازدواج دختران با پسران کم‌سن‌تر از خود؛ یکی از دلایل افزایش تجرد در میان دختران دهه ۶۰ که امروزه به دهه‌های سوم و چهارم زندگی خود وارد شده‌اند کمبود پسران دهه ۴۰ و ۵۰ می‌باشد که در جنگ تحمیلی شهید شده‌اند. بنابراین با از بین بردن تابو ازدواج دختران با پسران کم سن‌تر از خود می‌توان به مشکل تجرد دختران دهه ۶۰ پایان داد. یا از بین بردن انگ خواستگاری دختر از پسر مانند الگو قرار دادن ازدواج حضرت خدیجه با پیامبر اسلام؛
- زمینه‌سازی شرایط ازدواج دختران هرگز ازدواج نکرده با سن بالا با مردانی که قبلا متأهل بوده و درحال حاضر مجرد هستند.

سومین مسئله حمایت دولت و مردم برای از بین بردن این مشکل اجتماعی می‌باشد (۴) که به این منظور راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- بسترسازی و بهره‌مندی از نیروی عظیم خیر و داوطلب برای فعالیت در زمینه معرفی افراد مجرد به همدیگر در محیط‌هایی مانند دانشگاه (نهاد رهبری در دانشگاه‌ها) یا مساجد؛
- در نظر گرفتن تسهیلات برای ازدواج افراد مجرد با سن بالا و فرزنددار شدن آنها.

نتیجه‌گیری

با توجه به روند افزایشی تجرد دختران در کشور، باید راهکارهایی برای حل این معضل فردی و اجتماعی یافت. از مهمترین دلایل عدم ازدواج، علاوه بر تغییر وضعیت اقتصادی و اجتماعی، فرهنگ و دیدگاه فردی و خانواده‌ها می‌باشد، بنابراین با سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی در جهت اصلاح فرهنگ و دیدگاه افراد در مورد ازدواج می‌توان معضل تجرد را کمتر کرد. از سوی دیگر حمایت دولت از ازدواج افراد با سن بالا و در نظر گرفتن تسهیلاتی برای ازدواج و فرزنددار شدن آنها می‌تواند نقش به سزایی در حل این مشکل داشته باشد.

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دوره دکتری با کد اخلاق (IR.TUMS.VCR.REC.1398.420) می‌باشد که در دانشگاه علوم پزشکی تهران مورد تصویب قرار گرفته است. بدین وسیله نویسندگان از معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه علوم پزشکی تهران و تمامی افرادی که در جهت اعتلای دانش و ارتقای سلامت زنان قدم برمی‌دارند تشکر و قدردانی می‌کنند.

تضاد منافع

بدین وسیله نویسندگان اعلام می‌دارند که هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/7.3.17]

منابع

1. Shahanavaz S, Azadeh MA. A Meta-synthesis of Singleness Studies in Iran. Women's Studies Sociological and Psychological 2019; 16(4): 43-78
2. Talaie FE, Shariatmadar A, Borjali A, farahbakhsh K, Khavaninzade MH. Islamic doctrine-based marriage proposal according to qualitative analysis of the Holy Quran. Culture of Counseling and Quarterly Psychotherapy 2019; 10(40): 1-28
3. Emadi A. Indices of moral similarity in marriage from the perspective of the Qur'an and hadith with emphasis on the indicators of couples. Faslnameh-Ye Akhlagh 2013; 9(32): 37-70. [In Persian]
4. Bani jamal Seyed Mohsen SFS. Young People and Barriers to Marriage. Strategic Studies on Youth and Sports 2021; 20(51): 9-34.
5. Rajaeefard A, Mohammad-Beigi A, Mohammad-Salehi N. Estimation of natural age of menopause in Iranian women: A meta-analysis study. Koomesh 2011; 13(1): 1-7.

Letter to Editor

Increasing Singleness Among Iranian Women

Shakiba Pourasad Shahrak[1], Ziba Taghizadeh[*2]

1. PhD Student of Reproductive Health, Department of Reproductive Health, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
2. ⁎**Corresponding Author**, Associate Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran, zibataghizadeh@yahoo.com

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/7.3.17]